

RSM Netherlands Accountants N.V.

Jacques Dutilhweg 471a
Postbus 8028
3009 AA Rotterdam
T 010 455 4100
www.rsmnl.com

Uitgebracht aan: Stichting Toekomstbeeld der Techniek
Koninginnegracht 19
2514 AB DEN HAAG

Betreft: jaarrekening 2022

Datum: 25 mei 2023

THE POWER OF BEING UNDERSTOOD
AUDIT | TAX | CONSULTING

RSM Netherlands Accountants N.V. is een onafhankelijk lid van het RSM netwerk en handelt onder de naam RSM. RSM is de handelsnaam van elk bij het RSM netwerk aangesloten kantoor. Het RSM netwerk is een samenwerkingsverband van onafhankelijke accountants- en advieskantoren, die ieder voor eigen verantwoordelijkheid werken. Het RSM netwerk bestaat in geen enkel rechtsgebied als afzonderlijke rechtspersoon. Op alle opdrachten zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, die op verzoek kosteloos worden toegezonden. RSM Netherlands Accountants N.V. is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 34255759.

Inhoudsopgave	Pagina
Accountantsrapport	
Opdracht	1
Algemeen	1
Subsidiëring en overige baten	2
Financiële positie	2
Resultaat verslagjaar	2
 De stichting	
Samenstelling bestuur per 31 december 2022	4
Aard van de activiteiten	6
Inschrijving handelsregister	6
 Verslag van het bestuur	7
 Jaarrekening	
Waarderingsgrondslagen	20
Balans per 31 december	22
Exploitatierekening	23
Toelichting op de balans per 31 december	24
Toelichting op de exploitatierekening	27
 Overige gegevens	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	29

RSM Netherlands Accountants N.V.

Jacques Dutilhweg 471a
Postbus 8028
3009 AA Rotterdam
T 010 455 4100
www.rsmnl.com

Aan het Bestuur van
Stichting Toekomstbeeld der Techniek
Koninginnegracht 19
2514 AB DEN HAAG

Rotterdam, 25 mei 2023

Geachte dames en heren,

Ingevolge uw opdracht controleerden wij de jaarrekening 2022 van uw stichting.

Hieromtrent rapporteren wij als volgt:

1. Opdracht

Voor de accountantsverklaring verwijzen wij u naar het hoofdstuk 'Overige gegevens' op pagina 34 van dit rapport.

2. Algemeen

Stichting Toekomstbeeld der Techniek verkent trends en ontwikkelt inspirerende visies op de toekomst van 'techniek en maatschappij'. Zij biedt daartoe een vrije ruimte waarin enthousiaste belanghebbenden elkaar ontmoeten en op creatieve wijze toekomstbeelden bouwen. Daarbij worden initiatieven in gang gezet om verankering van de uitkomsten van verkenningen te realiseren.

De stichting streeft niet naar winst en is niet belastingplichtig voor de omzetbelasting en vennootschapsbelasting.

THE POWER OF BEING UNDERSTOOD
AUDIT | TAX | CONSULTING

3. Subsidiering en overige baten

Stichting Toekomstbeeld der Techniek wordt gesubsidieerd door het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Overige baten komen voort uit bijdragen uit het bedrijfsleven en voordelen uit liquide middelen.

4. Financiële positie

De balans per 31 december 2022 is opgenomen op pagina 25 van de aan dit rapport toegevoegde jaarstukken. Samengevat kan de balans als volgt worden weergegeven:

	2022 x € 1.000	2021 x € 1.000
Vaste activa	27	20
Werkkapitaal	330	355
Werkzaam vermogen	357	375
Bestemmingsreserve hoogleraren	121	124
Algemene reserve	236	251
Totale financiering	357	375
Vlottende activa		
Vorderingen	27	26
Liquide middelen	381	361
	408	386
Kortlopende schulden	-78	-31
	330	355

Het werkkapitaal is per 31 december als volgt samengesteld:

5. Resultaat verslagjaar

De exploitatierekening over 2022 is opgenomen op pagina 28 van de aan dit rapport toegevoegde jaarstukken. Het resultaat over 2022 is als volgt samengesteld:

	Begroting 2022 x € 1.000	Uitkomst 2022 x € 1.000	Uitkomst 2021 x € 1.000
Subsidies en bijdragen			
Subsidiebaten	394	402	394
Bijdragen bedrijfsleven	254	264	274
Projectinkomsten	1	1	1
Inkomsten STT Academy	11	5	8
	660	672	677

	Begroting 2022 x € 1.000	Uitkomst 2022 x € 1.000	Uitkomst 2021 x € 1.000
Exploitatiekosten			
Personeelskosten	439	419	420
Afschrijvingen	4	4	3
Overige personeelskosten	31	28	21
Huisvestingskosten	46	46	43
Kantoorkosten	48	33	31
Advieskosten en PR	19	73	8
Administratie- en accountantskosten	14	18	11
Projectkosten	36	41	62
Kosten STT Academy	26	28	33
Som der kosten	<u>663</u>	<u>690</u>	<u>632</u>
 Exploitatiesaldo	 <u>-3</u>	 <u>-18</u>	 <u>45</u>

Tot het verstrekken van nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,

RSM Netherlands Accountants N.V.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

DE STICHTING

Samenstelling bestuur STT 2022

Prof.ir. K.Ch.A.M. Luyben, voorzitter	TU Delft
F. Herrebout, penningmeester	Hoofd Public Affairs TU Delft
C.E. Duermeijer, lid DB	Global Director - Customer Success and Engagement RELX
Ir. J.C. van Ginkel MCM, lid DB	Concerndirecteur/Loco-provinciesecretaris provincie Zuid-Holland
Dr. J.B. de Jong*, lid DB	Senior adviseur strategie, Ministerie J&V
Prof. dr. E.H.L. Aarts	Hoogleraar Tilburg University
Dr. M.W.M.M. Aben	Global Vice President Foods & Refreshment S&T, Unilever
P. Agterberg	Directeur Strategie Alliander
G. Baron	CTO gemeente Amsterdam
P.L.W.H. Berden MSc	Director Process Technology R&D, FrieslandCampina
Drs. B.J. van den Bergh	Directeur Universiteiten van Nederland
W.M. van Beuzekom	Directeur Dienst Stadsbeheer, gemeente Den Haag
Ir. T.J. Bosma	Program Director Power Systems & Electrification, DNV GL Strategic Research & Innovation
Ir. P.J.M. van den Broek	Strateeg Provincie Gelderland
L. de Bruijn	Directeur NLdigital
Drs. M.A.R. Clijdesdale	CIO Wholesale Banking ING
Drs. P.H.G.J. Cramers	Directeur Instituut for Life Sciences and Chemistry, Hogeschool Utrecht
Drs. R. Daniëls	Teamleider Publieke Waarden Informatiesamenleving Vereniging van Nederlandse Gemeenten
H.A. Dekkers**	Programmadirecteur voor Digitale Versnelling Nederland, Cisco
Drs.ing. M. Delcour	Directeur van het KIVI-bureau
Prof.dr. G.P.M.R. Dewulf	Decaan Faculteit Engineering Technology Universiteit Twente
Prof.dr. J.T. van Dissel	Directeur Centrum Infectieziektebestrijding RIVM
Ir. E.W.L. van Engelen	Algemeen directeur Techniek Nederland
Drs. L.R.M. Evers**	Wvd. MT-lid directie Onderzoek en Wetenschapsbeleid, min. OCW
Drs. Th. N.M. Föllings	Manager Bedrijfsomgeving, Ontwikkeling & Innovatie Oost NL
Drs. N.J. van de Griend	Faculteitsdirecteur Haagse Hogeschool, Faculteit Technologie, Innovatie & Samenleving
Drs. M.P. Groenewegen MBA MCM*	CIO gemeente Eindhoven
L. de Haas	Country director Arcadis Nederland B.V.
Dr. M. van den Hauten*	Directeur Strategie Beleid en Kenniscentrum UWV
M.R.F. Heine MSc	CEO Fugro
Mr. C.A. Herstel	Directeur-generaal Sociale Zekerheid en Integratie ministerie SZW
Drs. E.P. Hoorweg MCM	Vice president Capgemini Invent
Dr. H. van Houten	Executive Vice President, Philips Research
E. Hueting	Directeur Engineering Fontys Hogescholen, domein Technology & Innovation
Ir. S. Huitema	Manager Strategische Review / Manager Ontwerp, VolkerWessels Infra
T.J. Jaskiewicz*	Lector Civic Prototyping, kenniscentrum Creating 010, Hogeschool Rotterdam
Dr. T. Jongsma	Directeur Stichting Public Private Partnership Institute for Sustainable Process Technology (ISPT)
Dr. L. Klomp**	Directeur NWO-TTW

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

DE STICHTING (VERVOLG)

Samenstelling bestuur STT 2022 (vervolg)

Ir. J.G.T. Konings	Manager Sales Development at Essent City Energy Solutions
G. Kooiman**	Teamlead Mobiliteit & Veiligheid ANWB
Ir. R.H.F. Kreutz	Manager Bestuursondersteuning Evides Waterbedrijf
A.G.H. Ledoux-Janssen	Directeur Groeifabriek APG
Dr. R. Lutjge	Associate professor TU Eindhoven
E. Mink	DGMO, Unit Innovatie in Mobiliteit ministerie I&W
Prof.dr.ir. A.P.J. Mol	Rector magnificus Wageningen University, vicevoorzitter Raad van Bestuur
J.M. Neele	Executive Director, Trends Investing Robeco Group
E.G. Nijboer*	Procesmanager Innovatie gemeente Rotterdam
J. Prins	Algemeen secretaris SER
Ir. M.A.G. van Putten MBA	Senior Innovation Manager ministerie BZK
Ir. C.J. Rameau	Lid Raad van Bestuur Eneco Holding NV
Drs. G.M.C. de Ranitz	Voorzitter Raad van Bestuur en CEO SURF
Ir. V.A. Ritman	Director R&D, Tata Steel Nederland
J. Saaman	Business Development Director SPIE
D. Schuite	IBM, General Manager Global Business Services Benelux
Drs. L.M. van Sleuwen	Directeur Concerndirectie Innovatie en Strategie, Belastingdienst
Drs. R. Slotman	Directeur Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA
Prof.dr.ir. A.F.W. van der Steen	Bestuurslid van KNAW
Drs. P.M. Sweers (waarnemer)	Directeur Innovatie en Kennis, pDG Bedrijfsleven en Innovatie ministerie EZK
Dr. J.M.A. Verbakel	Chief R&D Officer, Upfield
Prof.dr. B.G.M. Volker	Directeur NSCR
Prof. dr.ir. M.P.C. Weijnen	Hoogleraar TU Delft, faculteit Techniek, Bestuur en Management
Prof.dr. P.J. Werkhoven	CSO, lid Raad van Bestuur TNO
Drs. R. de Wit	Directeur Centrale Eenheid Strategie Ministerie J&V
Prof.dr. L. van Zoonen	Decaan EUR en wetenschappelijk directeur Centre for BOLD Cities

*Nieuw bestuurslid, ** Wijziging

Directeur bureau STT

J.C.A. van Belkom

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

DE STICHTING

Aard van de activiteiten

De stichting heeft ten doel: het verkennen van trends en ontwikkelen van inspirerende visies op de toekomst van 'techniek en maatschappij'. De stichting beoogt niet het maken van winst.

Inschrijving handelsregister

De stichting is in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Den Haag ingeschreven onder nummer 27198926.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Inleiding

De Stichting Toekomstbeeld der Techniek (STT) is een onafhankelijke stichting en is op 29 februari 1968 opgericht door het Koninklijk Instituut van Ingenieurs (KIVI). Als onafhankelijke stichting wordt STT gefinancierd uit bijdragen van deelnemende bedrijven, maatschappelijke organisaties en de overheid. STT maakt langetermijnverkenningen waarin wordt onderzocht hoe technologische ontwikkelingen en maatschappelijke ontwikkelingen interacteren. STT doet geen voorspellingen maar beschrijft alternatieve toekomstbeelden. De publicaties van de verkenningen zijn zeer divers: rapporten, artikelen, documentaires en *serious games*. STT kijkt ver vooruit. De horizon van onze verkenningen ligt op 20 jaar en verder. Onze verkenningen zijn altijd interdisciplinair. We gaan over de grenzen van sectoren en domeinen heen op zoek naar nieuwe technologische ontwikkelingen en mogelijke invloeden hiervan op de maatschappij. Zo dragen we bij aan het ontwikkelen van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Als toekomstonderzoekers weten wij dat we de toekomst deels samen kunnen vormgeven, de toekomst hoeft ons niet enkel te overkomen. Tegelijkertijd weten we ook dat niet iedereen kan of wil deelnemen aan gesprekken over de toekomst. STT komt op voor de mensen die geen stem hebben in dit debat en faciliteert namens de samenleving tegenspraak en discussie. De unieke vrije ruimte die STT hiermee al sinds 1968 creëert staat garant voor brede, noodzakelijke gesprekken over de toekomst.

Ons motto is: 'verken de toekomst'. Hiermee willen wij langetermijndenken in de samenleving stimuleren. Met name op het vlak waar technologie en maatschappij elkaar raken. Dit heeft niets met luchtfietsen te maken. Om geïnformeerde keuzes te kunnen maken voor de toekomst moeten we weten wat onze opties zijn. Dit betekent ook dat dé toekomst niet bestaat. Er zijn verschillende denkbeelden mogelijk. Met onze verkenningen willen wij mensen en organisaties niet alleen informeren en inspireren over de toekomst, maar ook belangrijke thema's agenderen en aanzetten tot actie. Op deze wijze verbinden wij lange termijn inzichten aan korte termijn acties. STT doet dat in samenwerking met honderden enthousiaste stakeholders en belangstellenden uit bedrijfsleven, wetenschap, overheid en maatschappij. In onze verkenningen worden gedurfde toekomstbeelden geschetst met strategische vragen en kennisvragen waarover Nederland zich nu al moet buigen, willen we toewerken naar een betere toekomst. De eindrapporten die wij opleveren vormen geen sluitstuk, maar een startpunt. Zo worden de resultaten van projecten gebruikt voor het opstellen van onderzoekagenda's, innovatie, onderwijs en beleid. STT wordt inhoudelijk en financieel ondersteund door bijna 60 organisaties die samen het Algemeen Bestuur (AB) vormen en waaruit een Dagelijks Bestuur wordt samengesteld dat toeziet op de lopende activiteiten. In 2022 hebben wij nadrukkelijk de wens uitgesproken om niet alleen impact te maken voor bestuursleden, maar ook *via* bestuursleden van STT. Het STT-netwerk is uniek. Met de aangesloten organisaties kunnen we écht maatschappelijke impact maken.

In 2022 werden twee toekomstverkenningen afgerond met de presentatie van het eindrapport. Dat waren:

- De Horizonscan 2050
- De Toekomst van de democratie

In 2022 gingen tevens vier nieuwe verkenningen van start, namelijk:

- De Toekomst van het lichaam
- De Toekomst van globalisering
- De Technologiemonitor 2022: Digital Twins in een stedelijke context
- De Toekomstige verhouding tussen mens, natuur en technologie

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

Daarnaast vonden er verschillende bijeenkomsten plaats van de diverse netwerken die STT faciliteert: het Netwerk Toekomstverkenningen (NTV), EXSTTer (het alumninetwerk van STT) en Young STT. Verder was er ook in 2022 een *'entrepreneurship-track'*, waarin (Young) STT'ers zich onder leiding van een docent van de TU Delft hebben bekwaamd in het (techno-)entrepreneurship.

Naast de verschillende uitdagingen die als samenleving voor ons liggen zijn er voor STT zelf ook de nodige uitdagingen. Mede door de verschillende lockdowns in 2021 was onze interne cultuur wat zoekgeraakt. We zijn een klein team. Om verbonden te blijven zijn we elkaar weer vaker gaan opzoeken. Dit geldt ook voor onze bestuursleden. Een netwerk heeft (fysieke) nabijheid nodig. Hoewel de Covid-19-crisis blijft sluimeren, konden we

elkaar in 2022 weer vaker ontmoeten. Zo kon ons Diner Pensant weer doorgang vinden en konden wij elkaar tijdens onze workshops en denktank-sessies weer fysiek ontmoeten. Toekomstverkennen blijft (gelukkig) mensenwerk. Ook ChatGPT gaat dit voorlopig niet veranderen.

Bestuur

Het Algemeen Bestuur (AB) van STT kent bestuursleden en waarnemers. Het bestond in 2022 uit bijna 60 bestuursleden die allen strategische functies bekleden bij organisaties bij de overheid, het bedrijfsleven, de wetenschap en de maatschappij. De precieze samenstelling van het AB is te vinden in de jaarrekening van STT over 2022.

Het aantal organisaties dat zich aansluit bij STT is over de afgelopen jaren redelijk constant gebleven. Dit is belangrijk voor de continuïteit van de organisatie alsmede voor het draagvlak en impact van de uitkomsten van verkenningen. Tevens behoudt het netwerk hiermee de waarde voor zijn deelnemers. De diversiteit van het netwerk (lees: de branche en domein van de deelnemers) blijft daarom goed aansluiten bij de strategische wens van STT om meer verschillende sectoren en maatschappelijke domeinen te bedienen. STT werkt immers domeinoverstijgend en interdisciplinair. De waarde van het Algemeen Bestuur als brede denktank en adviserend orgaan van de stichting neemt daarmee verder toe. Zo zijn in 2022 opnieuw leden van het AB van STT bij diverse verkenningen betrokken als expert en/of als lid van klankbordgroepen.

De toekomstverkenningen

De kernactiviteit van STT is het uitvoeren van onafhankelijke, domeinoverstijgende, interdisciplinaire, participatieve langetermijn-toekomstverkenningen op het snijvlak van technologie en samenleving. STT creëert een vrije ruimte waar grote aantallen enthousiaste belanghebbenden elkaar ontmoeten en op creatieve wijze toekomstbeelden en inspirerende visies op de toekomst van techniek en maatschappij kunnen ontwikkelen en delen. De uitdagende verkenningen dragen bij aan visievorming en strategische vragen en agenda's voor de toekomst. Daarnaast leiden ze tot netwerken en innovatieve projecten. De interessante en relevante samenhang tussen de ontwikkeling van technologie en maatschappelijke ontwikkelingen staat centraal in het werk van STT. De vraag was lange tijd 'kunnen we wat we willen?' Is technologie de oplossing voor onze problemen? Maar met wat er nu allemaal mogelijk is door technologie, moeten we die vraag ook omdraaien. 'Willen we wat we kunnen?'

Afronding van STT-verkenningen in 2022

94: Horizonscan 2050

Onder redactie van: Patrick van der Duin, Hans Stavleu en Eva Helmond

De huidige SDG's hebben een houdbaarheidsdatum tot 2030. En deze datum nadert razendsnel. Minder ongelijkheid, duurzame steden, klimaatactie, verantwoorde consumptie en productie. STT bepleit de noodzaak om het kader nú al te verplaatsen: naar de SDG's 2050. Bestemming 2050?! vertaalt ze in vijf SDG-doelgebieden. Zichtbaar wordt de cruciale rol van technologie, inspirerend tot kansen en ontwikkeling: 'Van slim naar wijs benaderen van technologie(beleid)'. Met deze visie wil STT het gesprek over de toekomst(route) stimuleren.

96: De Toekomst van de democratie

Projectleider: Rudy van Belkom

De verkenning van de toekomst van de democratie ging in september 2019 van start. Democratie is maatschappelijke besluitvorming. Hoe maken we als samenleving in de toekomst besluiten? Wie mag waarover meebeslissen? En welke rol speelt technologie hierin? Documentaires als *'The Great Hack'* en *'The Social Dilemma'* laten ons zien dat de technologie die ons verbindt ons ook controleert, manipuleert en polariseert. We moeten echter niet vergeten dat technologie door mensen wordt ontworpen. Hoe kunnen we nieuwe technologieën zo inzetten dat ze de democratie in de toekomst beschermen en versterken? Binnen deze verkenning ontwikkelde Van Belkom eerder al de Technologie Kieswijzer, een speciale stemhulp over tech-gerelateerde onderwerpen zoals privacy, nepnieuws en de macht van Big Tech. Maar liefst 30.000 mensen maakten gebruik van deze stemhulp. Deze inzichten vormden de basis voor zijn eindpublicatie: *'Alive and Clicking: Er is hoop voor de democratie'*. Op 13 mei vond het eindsymposium van deze verkenning plaats in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam. Alive and clicking is

in boekvorm uitgegeven door Bot Uitgevers en kreeg in september de tweede druk. Doordat het boek veel wordt gelezen blijven er regelmatig aanvragen voor lezingen binnenkomen. Denk aan het samenwerkingsverband van de vier grootste gemeenten van Nederland (G4) en de Unie van Waterschappen (UVW). Bij dergelijke organisaties wordt het verhaal enorm goed ontvangen. Burgerparticipatie staat hoog op de agenda, maar ze weten niet altijd hoe ze dit het beste kunnen aanpakken. Het boek biedt de eerste aanknopingspunten.

Lopende verkenningen in 2022

99 De Toekomst van het lichaam

Projectleider: Robin Bergman

Een lichaam. We hebben er allemaal een en elk lichaam is anders. De wisselwerking tussen technologie en het lichaam gaat iedereen aan. Dus de toekomst van het lichaam óók. In ons huidige tijdsbeeld lijken we in toenemende mate zelfbeschikking te willen over het eigen lichaam. Zo willen we onze eigen identiteit kunnen uitdragen. We willen zelf kunnen bepalen hoe ons lichaam eruitziet en we willen zeggenschap over wat er wel en niet in ons lichaam wordt geplaatst. Denk aan chips, magneten of genetische modificatie. Ontwikkelingen, die trends en signalen lijken te zijn voor de toekomst.

Is het lichaam maakbaar? In welke mate ben je afhankelijk van verschillende instanties en technologieën? En wat vinden we maatschappelijk wel en niet wenselijk? Dit zijn relevante vragen om zicht te krijgen op mogelijke toekomst van het lichaam.

100: De Toekomst van globalisering

Projectleider: Anna-Carolina Zuiderduin

Hoe ziet de toekomst van de geglobaliseerde wereld eruit? De kredietcrisis uit 2008, de opkomst van China als wereldeconomie en de covidcrisis hebben in de afgelopen twee decennia al vraagtekens gezet bij het behoud van ons mondiale systeem. De oorlog in Oekraïne heeft deze discussie het afgelopen jaar in een stroomversnelling gebracht: zowel de gasspanningen tussen Rusland en Europa als de angst voor een wereldwijd graan- en kunstmesttekort leggen de wereldwijde afhankelijkheden bloot. STT heeft er daarom voor gekozen om de toekomst van globalisering in haar 100ste verkenning centraal te zetten. Als we globalisering als socio-technisch systeem onder de loep nemen, hoe kan dit systeem er dan in de toekomst uit komen te zien? Welke zienswijzen of varianten bestaan er op globalisering? Sommige globaliseringsexperts vrezen dat we de controle kwijt zijn over onze mondiale systemen en handelsketens. Kunnen we de geglobaliseerde wereld anders vormgeven? En welke rol speelt technologie in de mogelijke toekomstscenario's over globalisering?

101: De Technologiemonitor 2022: Digital Twins in een stedelijke context

Projectleider: Roland Ortt (TU Delft)

Steden in de toekomst. Welke oplossingen of alternatieven bieden digital twins voor grote stedelijke uitdagingen? Veiligheid, mobiliteit, participatie of ruimtelijke inrichting. Big data, digitalisering en technologische innovatie. Met digital twins kunnen gemeenten experimenteren en innoveren, zonder de lopende activiteiten in de stad te verstoren. Denk aan ICT- of energie-infrastructuur, maar ook verkeer, bouw of onderhoud. En in samenspel: als stedelijke '(eco)systemen'. De monitor geeft inzicht in de huidige stand van deze technologie, (mogelijke) toepassingen en de actoren en factoren die bepalend zijn voor grootschalige doorbraak. We onderzoeken ook: welke opties zijn er voor ontwikkeling in de toekomst? En hoe integreer je deze technologie in (toekomstig) beleid en normen en waarden? Zoals privacy, toegankelijkheid of transparantie. STT werkt samen met een klankbordgroep, waarin de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Gemeenten Amsterdam, Den Haag, Eindhoven en Rotterdam en Capgemini vertegenwoordigd zijn. Allen aangesloten bij STT. Roland Ortt van de TU Delft en Bijzonder Hoogleraar Stedelijk Innovatiemanagement bij het Centre for BOLD Cities heeft de afgehele projectleiding.

102: De Toekomstige verhouding tussen mens, natuur en technologie

Projectleider: Daphne Roodhuyzen

Hoe gaan mens, natuur en technologie zich in de toekomst tot elkaar verhouden? Deze relatie is niet statisch, en zal in de toekomst, net als in het verleden, aan verandering onderhevig zijn. Stel je eens voor dat we in de toekomst onze data opslaan in het DNA van bomen in het stadspark om de hoek. Of kunstmatige intelligentie inzetten om te communiceren met andere organismen. Onze kleding maken van schimmeldraden, die gegroeid zijn op afval. Of wat denk je van wonen in een levend huis, dat doorgroeit en tegelijkertijd het binnenklimaat zuivert? In dit onderzoek gaan we op ontdekkingsstocht naar manieren waarop toekomstige technologische ontwikkelingen de verhouding tussen mens en natuur zouden kunnen beïnvloeden. Wat zijn de implicaties van deze mogelijke relaties? Hoe komt onze wereld er dan uit te zien? En welke maatschappelijke vraagstukken brengen zij met zich mee? Met deze verkenning wil STT bijdragen aan reflectie op de implicaties en wenselijkheid van deze mogelijke toekomstbeelden.

Impact van de verkenningen

STT probeert met haar toekomstverkenningen maatschappelijke impact te realiseren. Dit kan door de 'mindset' van betrokkenen te beïnvloeden en door concrete invloed uit te oefenen op besluitvorming.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

In bijlage 1 van dit verslag staan de additionele activiteiten (lezingen, presentaties, advies, etc.) van het projectbureau van STT vermeld. Al deze activiteiten dragen bij aan het realiseren van impact op basis van de opgebouwde expertise op zowel de methodische kant van verkenningen als de inhoudelijke resultaten van onze verkenningen. Op basis hiervan kunnen we vaststellen dat de belangstelling voor het werk en de mensen van STT groeiende is.

Daarbij hebben wij zoals eerder aangegeven de wens uitgesproken om niet alleen impact te maken voor bestuursleden, maar ook *via* bestuursleden van STT. Het STT-netwerk is uniek. Met de aangesloten organisaties kunnen we écht maatschappelijke impact maken. Samen met bedrijven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties wil STT werken aan gefundeerde toekomstverkenningen, die ons helpen om geïnformeerde keuzes te kunnen maken voor een betere toekomst.

STT Expertisecentrum

Het STT Expertisecentrum richt zich op de ontwikkeling van STT als kennis- en expertisecentrum voor toekomstverkenning en methodiekontwikkeling. Jaarlijks verstrekt STT een stipendium aan een (bijzonder) hoogleraar. Daarnaast organiseert STT het Netwerk Toekomst Verkenningen (NTV), Young STT en EXST-Ter (de STT 'alumni'). STT biedt ook de mogelijkheid van (afstudeer)stages, op basis waarvan vaak een rapport wordt gepubliceerd. De studenten krijgen hierbij coaching van STT-toekomstonderzoekers en de STT-hoogleraar.

STT-hoogleraar:

Roland Ort is per 1 mei 2022 benoemd tot bijzonder hoogleraar Stedelijk Innovatiemanagement bij de Erasmus Universiteit Rotterdam. Echte verandering in een stad vereist een combinatie van nieuw beleid, nieuwe gedragspatronen van belangengroepen en nieuwe bedrijfsmodellen van betrokken bedrijven en organisaties. Hoe kunnen die verschillende typen innovaties worden gecombineerd in de praktijk? Dit is een van de centrale vragen bij deze leerstoel die wordt ondersteund door STT en wordt ingebed bij het Leiden-Delft-Erasmus Centrum voor BOLD Cities.

Young STT

De jeugd heeft de toekomst en haar visies zijn belangrijk voor de toekomstbeelden die STT ontwikkelt. Binnen STT is daarom in 2016 Young STT opgericht. Young STT bestaat uit jonge professionals (bij voorkeur jonger dan 35 jaar en werkzaam bij een aangesloten organisatie), die affiniteit hebben met technologie en de toekomst. Zie bijlage 2 voor de volledige deelnemerslijst. Young STT komt circa zes keer per jaar bij elkaar tijdens verschillende bijeenkomsten en is ook aanwezig bij het Diner Pensant. In 2022 waren er de volgende bijeenkomsten:

- 15 februari 2022: kick-off Young STT Jaarprogramma 2022 met STT Pubquiz en Futures Literacy Workshop van Pieke Hoekstra van de TU Delft
- 10 juni 2022: Q&A met Diederik Samsom van de Europese Commissie over de European Green Deal, de economische groeistrategie voor een klimaatneutraal Europa in 2050
- 28 juni 2022: Jaarlijks Diner Pensant met Algemeen Bestuur en Young STT. Dit keer in het Utrechtse Muntgebouw, met thema Strategie in dynamische tijden
- 27 september 2022: bedrijfsbezoek aan Tata Steel over toekomstverkenning, strategieontwikkeling en specifiek groene innovatie en klimaatneutraliteit in de zware industrie

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

- 11 november 2022: bedrijfsbezoek aan het Eindhoven Hendrik Casimir Institute, Quantum Centre van de TU/e, rondom het thema: nieuwe technologie van lab naar praktijk. Met labtours, Quantum-quiz en diverse bijdrages over de STT Technologiemonitor Quantumtechnologie, ecosysteemontwikkeling, roadmapping en sociaal impact
- 14 december 2022: co-creatiesessie en eindejaarsborrel, waarin we reflecteerden op de resultaten van ons stakeholdersonderzoek met Algemeen Bestuur en Young STT. In een next steps setting vertaalden we de uitkomsten van deze inspraakronde naar concrete acties.

Het Netwerk Toekomstverkenningen

Het Netwerk Toekomst Verkenningen (NTV) is in 1979 opgericht en is een platform waar kennis wordt uitgewisseld over methoden en resultaten van toekomstverkenningen. Het netwerk bestaat uit ongeveer 30 geïnteresseerden. Leden van het AB van STT en hun achterban en Young STT kunnen gratis deelnemen aan de bijeenkomsten. Voor andere deelnemers is een jaarlijkse financiële bijdrage in de kosten vastgesteld. In het najaar van 2022 is de samenwerking tussen STT en NTV heroverwogen. STT heeft aangegeven het netwerk ook in de toekomst graag te willen ondersteunen, maar dat er dan wel sprake moet zijn van een meer constructieve samenwerking. In 2022 werden de volgende bijeenkomsten gehouden:

- 4 februari 2022: Iris Pauw over hoe je 'toekomstkunde' kunt geven op scholen en in het bijzonder hoe je dat kan doen binnen het aardrijkskunde-onderwijs
- 8 april 2022: Sander Kunst van het Sociaal Planbureau over de Toekomst van Europa
- 8 juli 2022: 'Toekomstverkennen in transitie' door Jan Dirven, Rob Zuiderhoudt en Derk Loorbach.
- 14 oktober 2022: Routeplan NTV over de positionering van het netwerk
- 2 december 2022: Hans Nijeboer over afhaakgedrag en maatschappelijk onbehagen in Nederland

ExSTTer

STT blijft bijzonder graag in contact met haar ex-medewerkers, die veelal interessante posities in het bedrijfsleven en bij de (semi-)overheid hebben. Hun ervaring en expertise brengen wij twee keer per jaar samen in een bijeenkomst, waarin de activiteiten van STT besproken worden. Daarin wordt hen om advies gevraagd over deze activiteiten en over mogelijke nieuwe onderwerpen voor de onderzoeksagenda van STT. Ook in 2022 zijn er twee EXSTTer-bijeenkomsten georganiseerd. Namelijk op 11 maart en 16 november.

Tijdens de laatste bijeenkomst in 2022 hebben we met elkaar nagedacht over de toekomst van het EXSTTer-netwerk. Specifiek over de vraag op welke wijze we de toegevoegde waarde van het netwerk kunnen vergroten. Zowel voor de deelnemers zelf, als voor de maatschappelijke opdracht van STT. Zo hebben we afgesproken dat EXSTTers kunnen optreden als mentor voor STT-projectleiders en als vraagbaak dienen ('sparringsessies'). Daarnaast kunnen STT-publicaties gereviewd worden door EXSTTers ('peer review').

Overige activiteiten en samenwerking

Toekomstverkenningen HOW en MBO – Ministerie van OCW

In 2022 heeft de minister van OCW de Beleidsbrief Hoger onderwijs en Wetenschap aan de Tweede Kamer gestuurd. Daarin is onder meer opgenomen dat hij vanaf september 2022 samen met de Vereniging Hogescholen (VH) en Universiteiten van Nederland (UNL) een toekomstverkenning zal starten. Het doel van deze toekomstverkenning is om de toekomstbestendigheid van het stelsel te versterken. STT neemt zitting in de methodologische klankbordgroep die voor deze verkenning is ingesteld.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

Onderzoeksproject Hyperloop – TU Delft

Met een consortium van een aantal universiteiten, hogescholen en TO2 instellingen is de TU Delft een subsidieaanvraag aan het voorbereiden binnen de Nationale Wetenschapsagenda. Het project richt zich op technische haalbaarheid van Hyperloop netwerken op EU schaal, maar zeker ook op het onderzoeken van societal acceptance en societal costs & benefits. Ze hopen op basis daarvan scenario's te ontwikkelen voor de implementatie van Hyperloop. STT neemt zitting in het stakeholders committee van het project. In die rol geeft STT feedback op het onderzoek en brengt kennis in op het gebied van scenarioplanning.

Raad voor de Toekomst - SER

Kerntaak van de Raad voor de Toekomst (RvdT) is het adviseren van het kabinet en de bij het Nationaal Groeifonds betrokken partijen, zoals departementen en partijen in het veld, over de wijze waarop bij de besteding van de middelen rekening wordt gehouden met toekomstige generaties. De meest impactvolle en effectieve manier om dat te doen is om te adviseren op themaniveau (welke onderwerpen zijn belangrijk om te agenderen?) en input te leveren met betrekking tot de wijze waarop voorstellen worden beoordeeld. STT neemt namens Young STT zitting in deze raad.

Daarnaast is het voornemen om de samenwerking met andere kennisinstituten, zoals de AWTI en het Rathenau Instituut, in 2023 te versterken. Zo bestaat de behoefte om de onderzoeksagenda's beter op elkaar af te stemmen, zodat we nog meer complementair kunnen werken.

Personeel

In 2022 had het bureau van STT de volgende samenstelling:

- Directeur (fulltime)
- Officemanager (part time)
- Communicatieadviseur (part time)
- Drie toekomstonderzoekers/projectleiders (fulltime en part time)

Uit dienst traden:

- Patrick van der Duin, voormalig directeur (per 1 mei 2022)

In dienst traden:

- Robin Bergman, toekomstonderzoeker (per 1 maart 2022)
- Anna-Carolina Zuiderduin, junior toekomstonderzoeker (per 13 juni 2022)
- Daphne Roodhuyzen, toekomstonderzoeker (per 4 juli 2022)
- Nathalie van Rijn-Haak, officemanager (per 1 september 2022)

De volgende werkzaamheden zijn uitbesteed:

- De loonadministratie
- De boekhouding
- Automatisering
- Hosting en onderhoud website

Verantwoording financieel resultaat

De activiteiten van STT worden door overheid en bedrijfsleven gefinancierd. Mede door de krapte op de arbeidsmarkt (en het specifieke profiel dat hoort bij een toekomstonderzoeker/projectleider) zijn openstaande vacatures later dan verwacht ingevuld. Hierdoor is er in 2022 extra financiële ruimte ontstaan. Deze ruimte is verder aangevuld door de toegenomen bijdragen uit het bedrijfsleven.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

Deze financiële ruimte is voornamelijk geïnvesteerd in het personeel en het netwerk. Bij wijze van uitzondering is een dertiende maand uitgekeerd aan het personeel. Daarnaast is er geïnvesteerd in het STT-netwerk. Om samen met het STT-netwerk impact te kunnen maken is het van belang dat de aangesloten organisaties hier daadwerkelijk voor openstaan en intrinsiek gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren. Een actiever netwerk vraagt om een cultuurverandering. Wij hebben daarom in het najaar van 2022 een behoefteonderzoek uitgezet onder aangesloten organisaties en hebben hierbij de AB-leden en Young STT'ers gevraagd naar hun wensen en behoeften. Om de objectiviteit van het onderzoek te waarborgen hebben we een onafhankelijk onderzoeksbureau ingeschakeld: Mountainview Research, gespecialiseerd in maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken voor overheden en bedrijven.

Op basis van deze inzichten hebben we op 14 december 2022 een co-creatiesessie georganiseerd met aangesloten organisaties: Hoe kunnen we concrete handvatten bieden om aan de behoeften te voldoen? En op welke wijze kunnen we hiermee gezamenlijk meer maatschappelijke impact maken? Om meer impact te kunnen maken met het netwerk zal het onderlinge contact tussen aangesloten organisaties eenvoudiger gemaakt moeten worden. STT organiseert een aantal fysieke activiteiten per jaar, maar er wordt een drempel ervaren om na afloop contact met elkaar op te nemen. We zijn daarom gestart met de ontwikkeling van een online community waar deelnemers uit het netwerk elkaar makkelijk kunnen vinden, kennis kunnen uitwisselen en samen kunnen werken aan maatschappelijke vraagstukken. Verschillende aangesloten organisaties werken aan vergelijkbare maatschappelijke uitdagingen en lopen daarbij tegen vergelijkbare obstakels aan. Door het unieke en diverse karakter van het STT-netwerk kunnen bedrijven, kennisinstellingen, NGO's en overheidsorganisaties elkaar makkelijker vinden en de krachten bundelen om samen te werken aan een betere toekomst.

Door de verschillende lockdowns konden er met name in 2021 minder fysieke evenementen georganiseerd worden (zoals het Diner Pensant) en vonden er minder dienstreizen plaats, waardoor de algemene reserves zijn toegenomen. In 2022 hebben we deze reserves door de investeringen in het behoeftenonderzoek en de ontwikkeling van de online community gedeeltelijk afgebouwd. In 2023 zal er opnieuw gekeken worden naar de algemene reserves en een plan gemaakt worden om deze verder af te bouwen, zodat we voldoen aan de toegestane risicobuffer, zoals ingesteld door de Inspectie van het Onderwijs in 2020.

Risicoanalyse

Omgevingsrisico's

De directie is zich bewust van de omgevingsrisico's waarmee zij wordt geconfronteerd, met name wat betreft de mogelijke (financiële) gevolgen van de corona-crisis en ook de huidige oorlog in Oekraïne. STT begroot daardoor voorzichtig en zal voortdurend op zoek gaan naar nieuwe leden. Hiervoor is het van groot belang om de toegevoegde waarde van het STT-netwerk te vergroten. Hoewel de bijdrage uit het bedrijfsleven in 2022 hoger lag dan begroot is de algehele trend dat deze bijdragen in de afgelopen jaren zijn afgenomen. Om deze trend tegen te gaan hebben wij zoals aangegeven geïnvesteerd in het netwerk door een behoefteonderzoek uit te zetten onder aangesloten organisaties en zijn wij gestart met de ontwikkeling van een online community.

Operationele risico's

De operationele risico's waarmee de stichting te maken heeft, doen zich met name voor in de bedrijfsprocessen. Voortgang en projectbegrotingen van verkenningen worden periodiek met projectleiders besproken, op basis van projectbegrotingen en bijbehorende projectplannen. Zoals gesteld zal kritisch naar de uitgaven gekeken worden. In dit kader zijn ook de bestaande netwerken die STT ondersteunt (zoals het NTV- en EXSTTer-netwerk) heroverwogen en zijn er afspraken gemaakt om de wederkerige samenwerking constructiever in te zetten.

Liquiditeitsrisico's

Het saldo van de liquide middelen is voldoende om op korte termijn aan de verplichtingen te voldoen.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

Toekomstverwachtingen

De maatschappelijke opdracht van STT is om langetermijndenken in de samenleving te stimuleren. STT neemt deze opdracht zeer serieus. We hebben als stichting een ANBI-status. Dit betekent dat we een Algemeen Nut Beogende Instelling zijn. Met alles wat we doen moeten we ons daarom afvragen: beogen we hiermee het algemeen nut? Heeft de samenleving hier in de breedte baat bij? Zo niet, dan moeten we bekijken of de activiteit met aanpassingen toch kan voldoen. Of dat we de activiteit moeten stopzetten. Ook de staf en de bestuursleden van STT moeten meer vanuit het algemeen nut van STT gaan opereren. We willen daarom zoals aangegeven niet alleen impact maken voor bestuursleden, maar ook via bestuursleden van STT.

Om samen met het STT-netwerk impact te kunnen maken is het zoals reeds besproken van belang dat de aangesloten organisaties hier daadwerkelijk voor openstaan en intrinsiek gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren. Wij hebben daarom in het najaar van 2022 een behoefteonderzoek uitgezet onder aangesloten organisaties en hebben hierbij de Algemeen Bestuursleden en Young STT'ers gevraagd naar hun wensen en behoeften. Het behoefteonderzoek is opgebouwd uit twee onderdelen:

- 1: Diepte-interviews: Welke motieven hebben organisaties om aangesloten te zijn bij STT? En waar liggen kansen voor verbetering?
- 2: Online vragenlijst: Op welke wijze kan STT met haar activiteiten nog meer van toegevoegde waarde zijn? En welke ideeën hebben prioriteit?

Aangesloten organisaties hebben met veel enthousiasme deelgenomen aan het behoefteonderzoek. De globale resultaten laten zich als volgt omschrijven (de volledige resultaten zijn op te vragen via info@stt.nl):

STT heeft een sterke basis met toekomstverkenningen en het netwerk

STT is vooral bekend van de gedegen en onafhankelijke toekomstverkenningen over uiteenlopende onderwerpen. Dit zien de aangesloten organisaties als een belangrijke aanvulling op de kennis die er al over de onderwerpen is binnen de organisatie of van andere onderzoeks- en adviesbureaus. STT onderscheidt zich hierin vanwege de onafhankelijkheid en de langere termijn. Ook het netwerk van een mix van organisaties die vanuit intrinsieke interesse deelnemen is onderscheidend. Andere netwerken zijn vaak beperkt tot de eigen sector of worden gebruikt om een eigenbelang na te streven (beleid beïnvloeden of commercieel succes behalen).

"Bij andere netwerkevenementen word ik vaak benaderd door commerciële partijen die iets van me willen. Bij STT speelt dat helemaal niet. Iedereen zet zijn commerciële of politieke pet af."

Aangesloten partijen zien dat STT meer inzet op meer impact

Aangesloten organisaties zien dat de stichting de koers enigszins verschuift. Onder de nieuwe directeur treedt de stichting meer naar buiten en wordt het verhaal van toekomstdenken breder gedeeld. Ook zien bestuursleden dat STT naar manieren zoekt om meer impact te maken, zowel in organisaties als in de maatschappij. Dat vinden de aangesloten organisaties een positieve ontwikkeling en ze denken hier graag over mee.

STT mag meer aandacht besteden aan de doorvertaling van inzichten uit de toekomstverkenningen.

Een volgende stap die aangesloten organisaties voor STT zien, is om meer impact te maken met de publicaties. Als een verkenning er ligt, begint het doordenken en doorvertalen voor de organisaties. Hier zou STT meer in kunnen ondersteunen om zo meer impact te maken met de publicaties.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

VERSLAG VAN HET BESTUUR (VERVOLG)

"Inspirerend aan STT is dat ze niet binnen de gebaande paden blijft en denkt, en ook minder voor de hand liggende scenario's onderzoekt."

Kijkend naar de resultaten kan geconcludeerd worden dat aangesloten organisaties voornamelijk op zoek zijn naar opvolging van onze activiteiten. Met name als het gaat om de verkenningen en het netwerk. Het advies luidt dan ook als volgt:

STT kan meer impact maken met toekomstverkenningen door:

- organisaties te ondersteunen bij het doorvertalen en toepasbaar maken van de inzichten, eventueel samen met andere deelnemers uit het STT-netwerk.
- de publicaties beter deelbaar te maken in organisaties en in de media door er bijvoorbeeld een korte samenvatting of factsheet bij te leveren.
- veel media-aandacht te genereren met de publicatie van een toekomstverkenning en door in te spelen op actuele onderwerpen met de kennis die al in huis is.

STT kan meer impact maken met het netwerk door:

- te stimuleren dat STT-leden elkaar makkelijker weten te vinden om kennis te delen en elkaar te inspireren.
- het netwerk samen te brengen rondom maatschappelijke vraagstukken om daar gezamenlijk aan te werken.
- binnen organisaties meer dan 1 of 2 contactpersonen te betrekken. Hierdoor worden meer medewerkers geïnspireerd en heeft STT een sterkere positie.

In 2023 zal er verder worden gewerkt aan deze verbeterpunten. Onder andere door de verdere ontwikkeling van de eerder beschreven online community.

Den Haag,

Rudy van Belkom, directeur

Bijlagen

Bijlage 1: Additionele activiteiten projectbureau STT in 2022

Aantal afgenomen expertinterviews:

90 experts

Grove verdeling van achtergrond van deze experts:

- Overheidsorganisaties:

25 over-

- Kennisinstituten:

34 kennis

- Marktpartijen:

18

- Maatschappelijk middenveld:

13

Aantal experts betrokken bij denktank/stuurgroep/klankbordgroep:

63 experts

Aantal experts betrokken bij workshops:

55 experts

Aantal institutionele samenwerkingen die zijn aangegaan:

4

Aantal lezingen/deelname panelgesprek:

25 lezin-

Aantal vermeldingen in pers/media:

24 media

Aantal verzoeken om mee te denken in expertsessies etc.:

8

STT in de spotlight (selectie):

Algemeen

- [Omarm de nuance | NWO](#)
- [De overheid moet meer risico's durven nemen | iBestuur](#)
- [Technologische en digitale innovaties - Vereniging Deltametropool](#)
- [Podcast #140: Rudy van Belkom - Pakhuis de Zwijger](#)
- [Pleidooi tegen eindejaarslijstjes en voorspellingen - en vóór een lange-termijnvisie - Innovation Origins](#)

Horizonscan 2050

- [Bestemming 2050?! Over de wisselwerking tussen technologie en SDG's - Koneksa Mondo \(koneksa-mondo.nl\)](#)
- [Patrick van der Duin \(STT\): 'Van de SDG's 2030 naar 2050' - Duurzaam Ondernemen \(duurzaam-ondernemen.nl\)](#)

Democratie

- [Stem op de beste protestslogan van 2021: 'De klimaat is vol' | Binnenland | AD.nl](#)
- [Digitale middelen kunnen de democratie redden, als de overheid de burger maar vertrouwt](#)
- [Dus internet moet veranderen. Maar hoe? Twee Nederlandse auteurs hebben daar ideeën over \(volkskrant.nl\)](#)
- [Gevolgen digitale transformatie - Unie van Waterschappen](#)
- [Digitale kansen voor de democratie - PublicSpaces](#)
- ['Een burgerforum is geen heilige graal' | Nieuwsbericht | Klimaatakkoord](#)

Bijlage 2: Deelnemerslijst Young STT 2022

Bedrijfsnaam	Contactpersoon
Haagse Hogeschool (HHS)	Iris Groeneveld
Ministerie SZW	Tom van de Haar
Philips Research	Aline Serateyn
Gemeente Rotterdam	Mijke Kolbrink
Universiteit Tilburg	Lien Denoo
Provincie Zuid-Holland	Joost Mollen
VolkerWessels Infra Competence Centre	Nicky Zonneveld
SBB	Britt Wijnen
VNG	Tim Kies
Belastingdienst	Gerald Munters
Ministerie BZK	Monika Milanovic
TNO	Marloes Vooijs
Ministerie JenV	Wilrieke Korsten
ISPT	Paco Rutten
Fontys Hogescholen	Martin Stroetinga
Gemeente Den Haag	Jaap Dinkelman
Fugro	Sjoerd Butter
NLdigital	Bob van de Boel
Ministerie OCW	Daen Smits
Eneco	Paul van Tricht
Sogeti	Thijs Pepping
Universiteiten van Nederland	Gijs Kooistra
Upfield R&D	Jelle van den Berg
Institute for Life Sciences & Chemistry (HU)	Bas van Gestel
SER	Sarah van Hugte
NWO- I	Chantal van den Berg
Ministerie IenW	Bon Bakermans
Universiteit Twente (UT)	Bas de Boer
OostNL	Suradj Hiralal
UWV	Roeland Aardewijn
Gemeente Amsterdam	Timo Nieuwenhuis
RIVM	Theo Kerckhoffs
Dell EMC	Manisha Somai
Tata Steel	Thomas Pool
ARCADIS	Louise Savelkoul
Ministerie EZK	Job Teurlinx
Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)	Kyle Mason-Jones
KIVI	Jorrit de Vries
Capgemini	Luc Baardman
Evides Waterbedrijf	Lennard Wools
Provincie Gelderland	Robin Kuipers
SURF	Duuk Baten
Technische Universiteit Eindhoven (TU/e)	Andrea Fuster
Robeco	Sam Brasser

NWO - Nat. Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA	Arianne Hettinga
SPIE Nederland	Coen Roberts
NWO -TTW	Wieke Haakma
FrieslandCampina Innovation Centre	Carsten Ersch

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

*** Inleiding**

Onderstaande samenvatting van de grondslagen waarop de financiële verslaglegging is gebaseerd, is bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten.

*** Algemene grondslagen**

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland van toepassing zijnde grondslagen voor financiële verslaggeving (Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven').

*** Continuïteitsveronderstelling**

Op grond van de vermogens- en liquiditeitspositie per balansdatum, de toegekende subsidies en de begrote exploitatie 2023, meent het bestuur van Stichting Toekomstbeeld der Techniek dat de continuïteit is gewaarborgd.

Vanzelfsprekend zijn wij bij de beoordeling van onze activa en passiva nagegaan of een aanpassing nodig is vanwege de pandemie, maar dat bleek niet het geval of dat heeft in een beperkt aantal gevallen tot slechts kleine aanpassingen geleid.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

*** Materiële vaste activa**

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met investeringssubsidies e.d. onder aftrek van de gecumuleerde afschrijvingen. De afschrijvingen zijn berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, hierbij is rekening gehouden met de verwachte toekomstige gebruiksduur.

De afschrijvingspercentages zijn als volgt:

- Inventaris	20
- Automatisering	20

*** Vorderingen**

De vorderingen zijn opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor vermoedelijke oninbaarheid.

*** Kortlopende schulden**

De kortlopende schulden hebben een looptijd van ten hoogste één jaar.

*** Bestemmingsreserves**

Bestemmingsreserves worden gevormd vanuit de resultaatbestemming. Besteding van deze posten wordt verwerkt in de exploitatierekening, en middels de resultaatbestemming ten laste van deze posten gebracht. Het bestuur bepaalt de besteding van de bestemmingsreserves.

*** Algemene reserve**

Het positieve respectievelijk negatieve exploitatiesaldo wordt gedoteerd respectievelijk onttrokken aan de algemene reserve.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

*** Algemeen**

Opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben ongeacht of zij hebben geresulteerd in ontvangsten dan wel uitgaven.

*** Subsidies**

Budgetsubsidies worden conform de subsidietoezegging als opbrengst genomen in het jaar waarop ze betrekking hebben; hierbij wordt rekening gehouden met de mate waarin aan de subsidievoorwaarden is voldaan.

*** Bijdragen bedrijfsleven**

Bijdragen van sponsors worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

*** Koersverschillen**

Koersverschillen worden verwerkt in de staat van baten en lasten in de periode dat zij zich voordoen.

*** Afschrijvingen**

De afschrijvingen zijn berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, hierbij is rekening gehouden met de verwachte toekomstige gebruiksduur.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG
BALANS PER 31 DECEMBER

in €

		2022	2021
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	14.691	7.778	
Financiële vaste activa	<u>12.428</u>	<u>12.428</u>	
		27.119	20.206
Vlottende activa			
Vorderingen	26.567	25.814	
Liquide middelen	<u>381.427</u>	<u>360.524</u>	
		407.994	386.338
		<u>435.113</u>	<u>406.544</u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Bestemmingsreserve hoogleraren	120.923	124.258	
Algemene reserve	<u>236.211</u>	<u>251.282</u>	
		357.134	375.540
Kortlopende schulden		<u>77.979</u>	<u>31.004</u>
		<u>435.113</u>	<u>406.544</u>

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK – DEN HAAG
EXPLOITATIEREKENING

in €

	Begroting 2022	Uitkomst 2022	Uitkomst 2021
Baten			
Subsidiebaten	394.000	402.000	394.000
Bijdragen bedrijfsleven	254.600	263.601	274.448
Projectinkomsten	1.000	1.178	1.121
Inkomsten STT Academy	11.000	5.416	7.849
Som der baten	<u>660.600</u>	<u>672.195</u>	<u>677.418</u>
Lasten			
Personeelskosten	439.132	418.948	419.737
Afschrijvingen	3.500	4.230	3.494
Overige personeelskosten	30.871	27.780	20.715
Huisvestingskosten	46.500	46.395	43.280
Kantoorkosten	47.500	33.319	30.777
Advieskosten en PR	19.500	73.397	7.827
Administratie- en accountantskosten	14.000	17.934	10.752
Projectkosten	36.000	40.678	61.808
Kosten STT Academy	26.000	27.920	33.648
Som der lasten	<u>663.003</u>	<u>690.601</u>	<u>632.038</u>
Exploitatiesaldo 2022	<u>-2.403</u>	<u>-18.406</u>	<u>45.380</u>
Verdeling exploitatiesaldo			
Mutatie bestemmingsreserve	-5.000	-3.335	-5.000
Mutatie algemene reserve	2.597	-15.071	50.380
	<u>-2.403</u>	<u>-18.406</u>	<u>45.380</u>

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG
TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER

in €

Materiële vaste activa
Boekwaarde per 1 januari

	Inventaris	Auto- matisering	Totaal
Aanschaffingswaarde	21.961	9.339	31.300
Cumulatieve afschrijvingen	-16.138	-7.384	-23.522
	<u>5.823</u>	<u>1.955</u>	<u>7.778</u>

Mutaties

Investerings	1.557	9.586	11.143
Afschrijvingen	-3.000	-1.230	-4.230
Desinvesteringen	-5.756	-5.816	-11.572
Afschrijvingen op desinvesteringen	5.756	5.816	11.572
	<u>-1.443</u>	<u>8.356</u>	<u>6.913</u>

Boekwaarde per 31 december

Aanschaffingswaarde	17.762	13.109	30.871
Cumulatieve afschrijvingen	-13.382	-2.798	-16.180
	<u>4.380</u>	<u>10.311</u>	<u>14.691</u>

Financiële vaste activa

	2022	2021
Waarborgsom	12.428	12.428

Vorderingen

Debiteuren	2.657	25
Nog te ontvangen bedragen	1.113	
Te ontvangen rente	60	
Vooruitbetaalde pensioenpremie	2.761	3.197
Vooruitbetaalde bedragen	19.976	22.592
	<u>26.567</u>	<u>25.814</u>

Terzake van oninbaarheid is voor debiteuren een voorziening getroffen.

Deze voorziening bedraagt per 31 december 2022 € 2.000, per 31 december 2021 € 2.000.

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG
TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER (VERVOLG) in €

	2022	2021
Liquide middelen		
Liquide middelen STT	267.169	260.533
Liquide middelen bestemmingsreserve hoogleraren	114.258	99.991
	<u>381.427</u>	<u>360.524</u>

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de stichting.

Bestemmingsreserve hoogleraren		
Stand per 1 januari	124.258	129.258
Mutatie uit resultaatbestemming	-3.335	-5.000
Stand per 31 december	<u>120.923</u>	<u>124.258</u>

De bestemmingsreserve hoogleraren dient om uit de opbrengst hiervan de onkosten te financieren van de deeltijd STT-hoogleraren.

Algemene reserve		
Stand per 1 januari	251.282	200.902
Mutatie uit resultaatbestemming	-15.071	50.380
Stand per 31 december	<u>236.211</u>	<u>251.282</u>

Kortlopende schulden		
Crediteuren	8.032	3.596
Loonheffing	28.738	
Overlopende passiva	41.209	27.408
	<u>77.979</u>	<u>31.004</u>

Nadere specificatie overlopende passiva		
Vakantiegeld en vakantiedagen	28.568	17.502
Te betalen kosten	12.641	9.905
	<u>41.209</u>	<u>27.407</u>

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG**TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER (VERVOLG) in €**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen*** Huurverplichting**

De stichting is een huurovereenkomst aangegaan voor een periode van 3 jaar, ingaande op 1 januari 2019. Deze kan stilzwijgend verlengd worden met 3 jaar. De jaarlijkse verplichting uit hoofde van deze overeenkomst bedraagt € 39.180 op jaarbasis.

*** Operational lease**

Ten behoeve van een kopieerapparaat is de stichting een operational leaseverplichting aangegaan voor de duur van 5 jaar, ingaande op 15 juni 2021.

De resterende verplichtingen bedragen op jaarbasis:

- 2023: € 1.740
 - 2024: € 1.740
 - 2025: € 1.740
 - 2026: € 798
-

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG
TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING
in €

	2022	2021
Subsidiebaten		
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	239.000	231.000
Ministerie van Economische Zaken	163.000	163.000
	<u>402.000</u>	<u>394.000</u>

De subsidies zijn tot en met het jaar 2021 definitief vastgesteld.

Inkomsten STT Academy

Rente ontvangsten	-39	-6
Contributies NTV	950	650
Opbrengst Masterclasses	4.505	4.505
Lezingen, workshops en advies		2.700
	<u>5.416</u>	<u>7.849</u>

Personeelskosten

Lonen en salarissen	328.514	323.019
Sociale lasten	64.995	64.085
Pensioenlasten	25.439	32.633
	<u>418.948</u>	<u>419.737</u>

*** Personeelsleden**

Bij de stichting waren in 2022 gemiddeld 5 personen werkzaam (2021: 6).

Afschrijvingen

Inventaris	3.000	2.976
Automatisering	1.230	518
	<u>4.230</u>	<u>3.494</u>

STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK - DEN HAAG
TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING (VERVOLG)

in €

	2022	2021
Huisvestingskosten		
Huren	34.218	31.278
Servicekosten	12.177	12.002
	46.395	43.280
Kosten STT Academy		
Hoogleraren	3.335	5.000
Kosten project Technologie Monitor	10.266	17.690
Netwerk Toekomst Verkenningen (NTV)	3.123	1.703
Young STT	11.196	9.255
	27.920	33.648

RSM Netherlands Belastingadviseurs N.V.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Jacques Dutilhweg 471a
Postbus 8028
3009 AA Rotterdam
T 010 455 4100
www.rsmnl.com

Aan het Bestuur van
Stichting Toekomstbeeld der Techniek
Den Haag

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening over 2022 van Stichting Toekomstbeeld der Techniek te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Toekomstbeeld der Techniek per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. het resultatenoverzicht over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Toekomstbeeld der Techniek zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het verslag van het bestuur.

THE POWER OF BEING UNDERSTOOD
AUDIT | TAX | CONSULTING

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het verslag van het bestuur in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties-zonder-winststreven".

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit, beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 25 mei 2023

RSM Netherlands Accountants N.V.